

Сшиток 19. 15. липня 1922.

Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт

Блюм

Ільона з криком хитнула ся із бік, стратила рівновагу й випала із човна.

Дідич хвилину стояв зовсім безрадний, потім же зірвав ся знапла й підбіг до наспівуючих слуг.

— Скоро, скоро — лапайте розбишака! Він вбіг до моєї кімнати й кинув ся душити мене! Спішіть ся — мусите його зловити!

Слуги в одну мить завернули й кинули ся за втікачем.

Аделя гляділа на те все наче у сні. Тепер підбігла до батька і трівожно вхопила його за рамя.

— Ради Бога, що се значить? Сей чоловік назвав вас братом — батечку, скажіть, що се значить?

Він жахнувся нетерпеливо.

— Остав мене тепер — остав — пізнійше тобі розповім, тепер передовсім треба його зловити.

Сказавши се й самий побіг за слугами.

Раймунд, знаючи що пропавби, колиб його зловили, мов божевільний біг прямо вперед. Коли вже був на прикінці алеї, спостеріг повертаючу повозку й на хвилю пристанув, наче віріс в землю.

Тимчасом наблизила ся повозка — Лівія зараз побачила Раймунда й мимоволі вихилила ся. Стеттен запримітив співчуваючий погляд дівчини й, несвідомий того що робить, кликнув зболілим голосом: Лівія!

Дівчина жахнулась й підняла ся із сидження, впиливши очи в блілого, незнакогого мушину, що так дивно зворушеним голосом вимовив її ім'я. Хотіла вже сказати візникови, щоб спинив коні — коли сей бідняга, зачувши крики панських посіпаків, ще раз жалісним поглядом кинув на дівчину й пустив ся далше втікати.

Лівія сама не знала, що з ньою робить ся — мимохіть по її личку покотилася тяжка сльоза.

— Ради Бога, панно Лукіє — звернула ся до своєї товаришки — тляньте ось слуги доганяють того чоловіка. Що він міг зробити? Таке прикре вражінє він викликав у мене — дуже жаль мені його — в його погляді було щось такого, що так цїпко вхопило мене за серце.

— Що за дивна річ — докинула по хвилі, стискаючи за рамя Лукію — сей незнакомий мені чоловік знав моє ім'я?! Він виразно кликнув „Лівія”, а однакж я того певна, що ніколи ще дотепер я не бачила його.

Тяжко опустила ся на сидженіє і в задумі звісила голову — образ нещасного, посіпаками гнаного мущини ні на хвилю не уступав з її душі...

На горі, при вікні стояла Аделя і бачила заїзджачу повозку. Вираз чортівського відовolenня появив ся на її лици, коли побачила страшно бліде, вимучене та нещасне лице своячки.

— Ха, ха, ха — моя прекрасна Лівіє — просичала — тепер не зможеш навіть за ціну всіх своїх багатств відкупити того, що стратила. Я вцілила прямо в твоє серце — не думаю, що зможеш перенести такого удару — на разі бодай я розбила твої солодкі любовні мрії!

Зареготала ся злобно. Свідомість, що зненавиджена суперниця є нещасливою, спричинила її невисказане відовolenє.

Після якогось часу вернув дідич з поворотом до кімнати, блідий та задиханий.

— Коби хоч його зловили — воркотів — потім вже по стараю ся, щоб він став нешкідливим для мене. Мій Боже, мій Боже — стогнав, сідаючи на крісло — хтоб то був надіяв ся, що він, так давно вже всіма забутий вмерлець, знова появиться ся — і то якраз тепер, коли мені ніж до горла прикладають.

Аделя прислухуючись його словам, дивилась на нього жахливим поглядом, а потім скоро приступила до нього, питаючи:

— Ради Бога, що стало ся, батечку? Ви такі роз'ярені й застрашені — що се значить? Що се за чоловік, якого вид так вивів вас із рівноваги? Дотепер ще ніколи я не бачила його у нашій хаті?!

— Хто він є? — тірко засміяв ся дідич. — Ніхто другий, як тільки мій брат, Раймунд — батько Лівії — котро-го ми всі здавна вважали мертвим.

Аделя відступила із криком:

— Він — він? — кликнула в найвищій трівозі. — О, мій Боже — тату — в такому разі нема вже для нас ніякого виходу.

Дідич не звертав уваги на її слова — хмарно дивив ся перед себе. Лівою рукою нервово стискав крісло, підчас коли з його прудий виривав ся храпливий віддих.

— — Отче — се бути не може — говорила дальше Аделя. — Ви певно помилились, може се не був ваш брат, вас певно обманила незвичайна подібність обох!

— Ні, ні — знаю напевно — се він! — відпер нагло Стеттен — чейже можу пізнати свого брата? До сто чортів — хтоб був того сподівав ся, що він встане з гробу? Перед кількома роками прийшло сюди повідомлене про його смерть і на підставі того мене наставили опікуном Лівії й управителем її майна.

Я вже почував ся бути зовсім безпечним — аж тут він приходить — напевно зажадає від мене рахунків з заряду майном — а тоді нема для мене ніякого ратунку!

Аделя, слухаючи сих слів, тремтіла всім тілом. Очи її майже на верх повилазили із тривоги, піт грубими краплями виступив на чоло — тепер і вона не бачила вже чітького виходу із того лябіринту. Щож тепер робити — стрий міг кожної хвилі повернути і впізнати ся за свої права?!

— Скажіть мені лиш одно — як се могло стати ся, що тут говорили про його смерть, а мимо того він жиє?

— Й для мене є се загадкою — з сумом відпер дідич — мусіла зайти якась помилка. Й мені все те видаєть ся ще сном, й все те яб вважав тільки витвором буйної уяви, коли б передом не стрівнув був його в лісі й там не приглянувся йому добре своїми власними очима.

Нервово проходжував ся по кімнаті, слідкуваний паляючим поглядом Аделі; ся вістка знищила у ньої всі надії.

— Щож тепер, отче? — промовила шепотом немов без тямки — що тепер пічнемо?

Запитаний спинив ся нагло перед ньою. Вид його був страшний. Вся кров зникла із його лица, а волос наїжив ся над чолом.

— Старатись му зробити його нешкідливим — він повинен й мусить остати мертвим для світа. Ніхто ще не знає, що він жиє й ніхто не повинен дізнати ся про се.

Ось, що я придумав, Аделю, послухай мене:

Брат мій, як вже раз про се я тобі говорив, з заздрости застрілив жінчиного свояка, після чого втік в світ широкий. Обавляв ся, як убійник, потрапити у в'язницю і се було причиною його еміграції до Америки.

Він же не знає про се, що світ не дізнав ся про його злочин. Його жінка, як і її свояк, здіймили із нього всяку

вину. В годину смерти молодий офіцер сказав, що самий відобрав собі жите, бо воно було тільки терпінєм для нього а молода жінка всім тим так була рознервована і хопра, що не розбираючи що він говорив, на все притакнула йому.

Я один тільки знаю як все те зложилось. Коли-ж братова невдовзі після втечі чоловіка смертельно захоріла, перед самою смертю виявила мені все й благала, щоб я шукав її чоловіка й намовив його до повороту.

Тоді я не міг сього зробити, бо не знав де саме Раймунд перебував, аж доперва після кількох літ ми дістали із другої півкулі вістку про його смерть.

— Як думаєте тепер поступити — яким чином думаете його усунути з дороги? — перебила йому нетерпеливо Аделя.

— Передовсім мушу його дістати в свої руки, щоб вимогти у нього виїзд за ґраницю. Як се я сказав, він не прочуває, що світ й по нині не знає про його злочин, тож легко вдасть ся мені йому загрозити, що видам його в руки властий, а тоді мусить стати перед судом, як убійник.

— А коли він не схоче послухати й не виїде? Коли наставати ме, щоб побачитись із Лівією?

Чортяча усмішка появилася на лиці дідича.

— Вже я присилую його — воркнув — коби тільки дістав ся він в мої руки! Я зробив велику дурницю, що прогнав його звідси й опісля казав його лапати!

Я повинен був радше відограти роль люблячого брата, прийняти його як найсердечнійше, а опісля представити йому, що булоб ліпше, коби повернув до Америки, щоб не бурити супокою й щастя дитини. Треба було мені сказати, що Лівія заручена із Вінтером — а їх звязь мусіла б пропасти, коби Вінтер дізнав ся, що батько його судженої — є простим убійником.

Присягаю, що тоді він був би зовсім спокійно відійшов а в той спосіб яб найлекше позбув ся його.

— Але як не спіймаєте його, таточку, — втрутила дочка.

Коли зробить, як заявив, і певної днини поверне, а принагідно колись дізнається, що ніхто не знає про його вину? Тоді він дасть ся пізнати цілому світові, сміло піднесе голову в гору, а тоді — зажадає також ра-

хунків із заряду майном його дитини, тоді отче — останемо жебраками, а крім того підете ще і до вязниці!

Дідич позеленів на лиці. З отворених його уст вирвав ся зойк болю і в розпуці почав торгати вже злегка сивиною припорошений волос.

— Ні — ні — він мусить геть піти! На всякий випадок — кликнув знагла — коли його зловимо а він добровільно не схоче відійти, тоді...

Очи його блиснули зловіщим вогнем; з дикою погрозою повів в'округ очима, немов би вже тепер був готовий до виконання свого наміру!...

Підчас коли батько з дочкою нетерпеливо вижидали повороту слуг, Лівія у своїй кімнаті спала несупокійним сном. Коло вікна сиділа Лукія й стерегла супокою своєї товаришки. Минуло кілька годин, сумерк став поволи западати — коли отсе прийшло Лукії на думку, щоб самій зайняти ся справою своєї подруги, і поки ще вона сама напише відмовного листа до Вінтера, піти до нього і розповісти про все, що зайшло.

Не надумуючись довго, убрала ся, а оставивши записку Лівії, щоб, пробудившись, не журилась її неприсутністю, вийшла із дому, ніким не запримічена.

Идучи дорогою зачула голоси повертаючих із погоні людий. — Чи зловили бідака? — шибнуло у ньої в думці. Не могла однак тепер дізнати ся про се, мусіла бо юпішити ся, коли хотіла повернути ще перед тим як її подруга пробудить ся.

Скоро поспішала в сторону найблизшого села, де якраз була посілість Вінтера. Прибувши туди, зраділа, дізнавшись що молодий дідич є в дома.

Тільки що зголошено їй прибуте, як скоро втворились двері й на порозі з'явив ся Вінтер.

— Ради Бога — панно Лукіє — ви тут — самі? Чи може Лівію стрінуло яке нещастє? Прошу, будьте отверті, скажіть мені все, ваша поява каже мені сподівати ся чогось злого!

Лукія зворушена подала йому руку.

— Заспокоїте ся — ніщо так дуже злого не стало ся, як ви собі представляєте і, здаєть ся мені, все скінчить ся добре! — сказала в поспіху а відтак короткими словами

описала сцену, яка розіграла ся в альтані після його відходу.

З уст молодого чоловіка добув ся крик обурення а очі його блиснули грізно.

— Се — се вона сказала Лівії? Таким підлим способом хотіла знищити наше щастє й нас розлучити — о — негідниця!

Що за підлота! Бідне моє серденьтко, колиб я був прочував се, був би тоді не відступив від тебе!

Відвернувшись і пройшов ся кілька разів несупокійно по кімнаті. Лукія бачила блискавиці в його очах а бурю на його гарному, молодому лиці.

Спинившись нагло перед ньою, він почав поважно:

Так далше бути не може, панно Лукіє, моя суджена мусить доконче оставити дім її стрія, де вона наражуєть ся на подібні прикrostи. Вже сьогодні з полудня я носив ся із тим заміром, а тепер він змінив ся в рішучу постанову.

Я добре пізнав Аделю, знаю, що вона своєю кокетерією й всякими можливими способами старала ся втягнути мене в свої силця.

З початку я був на стільки неоглядним, що не добачував її намірів і досить часто був в їх домі, бо в сусідстві не мав досить відповідного товариства і се певно мусіло у ньої викликати надію, що приходжу до них задля ньої.

В останніх часах доперва впало мені в око, що вона майже вимагає від мене освідчин і тоді я рішив перестати заходити до Стеттенів — коли се приїхала Лівія — й задля ньої я далше відвідував той дім.

Ах, панно Лукіє, колиб ви знали який я неспокійний, як я журю ся Лівією, як довго вона находить ся поблизько Аделі! Та дівчина є сподібна до всього — знаю, що вона не уступить перед ніякою перешкодою, коли її ходитиме осягнути яку ціль!

— І я знаю про се — майже мимохіть вирвало ся із уст Лукії — вона є злою в кождому напрямі і тому і я все журю ся Лівією.

Вже майже жалувала виявлення тої думки, коли се Вінтер нервово вхопив її за рамя, питаючи:

— Ви знаєте щось більше, бачу, що скриваєте щось

передімною — благаю вас ради Лівії, скажіть мені все, що знаєте про Аделю!

Лукія жахнулася й хотіла викрутитись, не могла б сказати, що підслухала колись розмову батька з дочкою, обавляючись, щоб він в розяренню не зробив чогось нерозважного.

Молодий чоловік добачив, що вона не хоче йому виявити всього, тому перестав напирати й задумався на хвилю.

— Панно Лукіє — сказав опісля — чи ви готові допомогти мені вибити Лівії із думки, що нещасте її родичів може стати перешкодою, що малаб розділити нас? Попросіть її в моєму імені, щоб завтра вечером прийшла до млина під лісом, там буду її вижидав. Ніхто нам не перешкодить в тому місці й ми свobodно зможемо розговоритись, а я певний того, що тоді все на добре обернеться!

Лукія згодилася на це й з поворотом поспішила додому. Вінтер відвів її кусок дороги і ще раз просив її взяти Лівію в свою опіку.

Коли попрощались, Лукія із сильно болючим серцем побігла в напрямі палати.

Тимчасом Лівія вже зараз після відходу подруги пробудилася, а знайшовши записку Лукії, немало здивувалася, що вона її якраз в таку пору оставила самою.

Несупокійно проходжуючись по кімнаті, в думці застановлялася над всім тим, що зайшло того-ж дня.

Нараз прийшло їй на думку: — Може Аделя її обманіла, може тільки видумала цілу історію про паньбу її родичів, щоб сим її до живого діткнути й розлучити із судженням?

Хотіла бути певною того. Рішившись, пішла до стрія, щоб від нього самого дістати пояснене.

Постукавши у двері, втворила їх і тоді доглянула Аделю як та скоро зникала в сусідній кімнаті. Немило сим діткнена станула на порозі — коли се дідич скоро підняв ся й приступив до ньої.

Зараз на перший погляд пізнала, що тут зайшло щось більшого. Він був дуже блідий й розсіяний та з великим трудом приходилося йому вдавати супокійного. На її питане, чи не є хорий, відповів:

— Ні, але мав я неприємну приклучку. Прийшов до мене жебрак, давнійший хазяїн із сього села і просив мене о підмогу; я дав йому дещо, але він домагався більше, а коли я показав йому двері, він кинувся на мене й хотів мене убити.

— Мій Боже — се страшене! — шепотом промовила Лівія.

— І булоб йому напевно вдалося, колиб в час Аделя не заступила була мені в допомогу. Він втік, а я приказав слугам його зловити....

— Мій Боже — міг би се бути той блідий чоловік, котрого ми стрінули повертаючи із проїздки?! — крикнула. — Стрию — скажіть мені, що се має означати, що той чоловік кликнув мене по імені? Побачивши мене, кликнув „Лівія” з таким дивним виразом, що мене се до глибини душі тронуло. Чоловік сей не виглядав на убійника!

Дідич страшенно поблід.

— Тебе — тебе кликнув по імені? — видусив. — Може — може й тебе хотів ще просити о милостиню...

— Ні, ні, стрию — у нього на лиці відбився був такий біль, що у мене мимохіть станули сльози в очах. Бідний чоловік — виглядав так нужденно — певно був хорий...

— Бідний чоловік? — перебив із глумом стрий, що вже троха прийшов до рівноваги. — Як бачу, ти жалієш драба, що завзявся на моє жите — незвичайний погляд! Але оставмо се — додав подражненим голосом — яка справа привела тебе до мене?

Дівчина звільна підняла голову.

— Стрию — прошу мені сказати отверто і щиро. Аделя сказала мені, що моя мама — була віроломною — скажіть мені, прошу — чи се правда?

Стеттен скоро спустив очі в долину, догадавшись о що ходить.

— Аделя зле зробила, що тобі се сказала, що дотепер ми скривали перед тобою — почав звільна говорити, вдаючи смуток. — Бідне дитя — на жаль, се є правдою; мій бідний брат а твій батько, мало не збожеволів з того... так він і пропав з тої причини!

— Ах Боже — значить, се правда — кликнула з роз-

пукою Лівія, впавши на крісло. — О, Боже, колиб я була знала, булаб ніколи Вінтерови...

Затяла ся нагло, під впливом пронижуючого стрієвого погляду, який тепер скоро приступив до ньої.

— Що говориш про Вінтера, Лівіє? Не думаю, що поза моїми плечима ти навязала любовні зносини із Вінтером?

Чейже не можеш навіть думати про се, щоб вийти за нього, твоя самопошана повинна тебе здержати від того, бо ганьба твоєї матері і його також зробить нещасним!

Лице дівчини прибрало вираз незрівняного терпіння.

— Ні, ні — промовила глухо — не обавляйте ся, тепер вже знаю, що маю робити! Хоч пан Вінтер є для мене дуже дорогим то ніколи не забуду, як глибока пропасть нас розділяє. Дякую вам — стрію!

Вийшла непевним ходом, але з певною постановою відказати Вінтерови...

Не знала того, що Аделя зараз увійшла до батька і підсміхаючись із глумом кликнула:

— Отсе гаразд! Тепер напевно пустить його в трубу! Ха, ха, ха, коротенька се була приємність, ті потайні заручини!

Підчас, коли Аделя віддавала ся злобній радості, Лівія із болючим серцем вернула до своєї кімнати.

В ту хвилину відчувала найбільше брак Лукії, перед котрою моглаб виплакати ся й тим влекшити зболілому серцю. Сльози струмочком спливали із очей, коли працювалась із сими короткими, любими мріями, а молода її головка похилилась низько під тягаром ганьби, що немов проклін її придавила.

Лекше її зробилось аж коли повернула Лукія. Не питала її, де була, бо за сильно переймила ся своїм смутком.

Розказуючи подрузі свою розмову зі стрієм, не примітила, що Лукія розсіяно слухає її слів і є притім незвичайно подражнена.

Коли остаточно Лівія скінчила оповідати, Лукія обняла її рукою й посадила на кріслі.

В туж саму мить ворухнула ся котара, що відділювала сусідню кімнату, і на хвилю показалось бліде лице Аде-

лі. Ідучи до своєї кімнати, вона заглянула Лукію на сходах і зараз прийшло їй на думку, що потайний її вихід із дому має якесь значінє. Ідучи за внутрішнім якимсь голосом вона всунула ся до гардероби, що була побіч кімнати Лівії. Закрита котарою могла, неспостережена ніким, підслухувати цілу розмову.

— Дорогенька панно Лівіє, заспокійте ся — почала Лукія вспокоювати подругу — в таку тяжку хвилю приношу вам соняшний промінчик. Свого серця ви не віддали ніякому негідникови, пан Вінтер мимо всього далше триває в незмінній вірності до вас!

Лівія зірвала ся із тривожним окликом.

— Ради Бога, панно Лукіє, чи я вас добре зрозуміла? Ви були у нього? — О, Боже — ви не повинні були того робити! — додала із плачем.

— Чи-ж мала я супокійно глядіти на ваше терпінє, панно Лівіє? Я-ж мусіла доконче щось за вас зробити. Тому я пішла до пана Вінтера й розповіла йому про підлий поступок Аделі.

В ту-ж мить знагла порушилась котара, але вони не запримітили того.

— Мій Боже — Лукіє, ви сказали йому про се — і що-ж він...

— Він зробив, як кождий чесний чоловік зробив би. Він вас не оставить ніколи, хочби цілий світ не знати що говорив про вас; він святою вас вважає.

Панно Лівіє, ви можете відважно глядіти в будучність — любов такого чоловіка ущасливить вас й охоронить в нещастю. Чейже не схочете ради блудної самоповаги посвячувати свого щастя, свого життя?! Чейже вам ніхто не може нічого закинути, кождому сміло можете глянути в очі!

Подумайте лиш, панно Лівіє, ви є сиротою, ваше серце прагне домашнього огнища. Тут же трафляєть ся вам охорона на ціле ваше житє, любов шляхотного чоловіка, до котрого й серце ваше належить — а ви — ви хотілиб відіпхнути се щастє задля вини других?

— Ради Бога, Лукіє, перестаньте! Не можу — я-б не могла забути....

— Забудете напевно, коли знайдете ся під його вірною опікою. Зрештою він вас ліпше переконає в тому,

що ваша постанова не є на місці і що вам не слід задля того терпіти і тому просив, щоб ви завтра в осьмій годині вечером прийшли до млина, що тут недалеко під лісом — там він буде вас вижидати. Благаю вас, вислухайте його просьби — підіть туди, до нього, а я певна, це тоді все гаразд покінчить ся.

— Лукіє, я маю піти до нього — маю побачити його — о, Боже — я не в силі!

— Алеж, панно Лівіє, зробіть се для мене, благаю вас! — наставляла Лукія. — Сим також сповните свій обов'язок супроти нього, чейже він хиба заслужив на се, щоб ви ще раз бодай вислухали його. Ідіть, ідіть, панно Лівіє, прошу вас, а побачите, що після розмови із ним успокоїте ся.

— Ах, Боже — що маю зробити? Серце моє тремтить зі страху на думку, що побачу його! — із плачем говорила Лівія. — Але, коли ви, моя дорогенька, думаєте...

Лукія кинула ся подрузі на шию із радісним окликом.

— Бачите, я знала, що зробите се для нього. Коли розмовитесь, я певна, що верне ваше щастє і спокій.

Аделя, схована за котарою, слухала того всього бліда й тремтячи від гніву. Не могла вже довше видержати на місці, а зрештою вона вже знала все, що бажала знати.

На пальцях, наче кіт, тихесенько вийшла у сїни і в поспіху увійшла до кімнати батька.

— А що — я догадувала ся, що так буде. Хочуть нас вивести в поле! — кликнула, втвираючи двері.

— Хто — що? — питав батько, зриваючись із крісла.

Аделя короткими словами переповіла підслухану розмову. Стеттен слухав — поблід дуже й жах великий відбив ся у нього на лици.

— Ах, Боже, Боже — що станеть ся, коли вони порозуміють ся й погодять ся?

— Якраз о се ходить, щоб до цього не допустити — кликнула дочка.

— Але, як в який спосіб запобігти тому? — Не бачу тут ніякої ради.

— Є один спосіб, який я вам вже не-раз піддавала, а на який ви дотепер не хотіли пристати. Тепер у нас ніж коло горла й мусимо хапати ся тої послідної дошки спасеня! Іншої ради нема — Лівія мусить...

Посліднє слово шепотом сказала батькові до уха, а старий цілий здригнув ся, смертельно збілівши. Дівчина не зважала на се, а сівши побіч нього довго ще переко-нувала його.

Дідич сидів наче задеревілий. Нараз зірвав ся зі стра-шним криком:

— Чи ти здуріла, Аделю — я — я маю се зробити, маю Лівію

— Тихо, ради Бога, не кричіть так дуже! Річ природ-на, що ви се мусите зробити, ніщо иншого чейже нам не остає, коли не хочемо мов жебраки вийти із сьої хати. Чого дивитесь на мене таким вистрашеним поглядом?

Така нагода не зараз лучить ся, а за всяку ціну му-симо перешкодити тому, щоб Лівія порозумілась із Він-тером. Тоді позбудемо ся всякої журби й нічого не бу-демо обавлятись!

— Мій Боже — вистогнав Стеттен, звертаючи до ньої своє блідо-синє лице — але коли се вийде на яв — що я

— Дурниця, не виявить ся, коли тільки зручно возь-мете ся до роботи. Завтра, в означений час стрінете її са-му — хто опісля зможе доказати, коли вона вже не жити ме, що се ваша куля її убила?

— Ні — ні — не можу, Аделю ...

— Мусите, тату, мусите! Тепер се одинока нагода — бо коли обоє порозуміють ся, тоді буде вже за пізно, то-ді Вінтер забере її звідси й буде її стерегти арґусовим оком.

Здобудьте ся на рішуче діло, ціла наша будучність залежить від того — мусимо відважити ся — хтівши ся ратувати від згуби!

РОЗДІЛ LXIII.

ВТЕЧА З ГАРЕМУ.

Тремтячи із зворушення, Ільона впала на крісло й закрила лице руками. Її здавало ся, що все те, що пережила в останній годині, було тільки сном. Але вже після кількох хвилин вона зірвала ся зі сидження і з дивно палаючим поглядом глянула на двері.

— Чи справді я бачила його? Чи не обдурила мене розбурхана уява? Невжеж се був він і його то вид так сильно в'електризував мене?

Був так близько коло мене, міг тільки руку витягнути, щоб мене вхопити — о, Боже — чому-ж він не міг мене вирвати із цього то дому?

Вже так близько був ратунок, а тепер знова неволя! — кликала, з плачем заломлюючи руки а потім знова безсильно впала на крісло. Бурливі почування потрясли її душею — вона все ще не могла зібрати своїх думок — вид милого так потряс її до глибини душі.

Так дуже тужила за ним! Кілько то разів, чи то в день, чи вночі, благаючим голосом кликала його по імені — а отсе небо прихилилось до її прохання — Бог спровадив його до ньої, щоб висвободити із мук.

Порушена своїми думками, не звертала уваги на голосні вигуки, що доходили до ньої із зовні та на замішане, викликане небезпекою пожежі.

— Відваги, відваги! — шепотіла тремтячими устами. — Коли він так близько, ніщо не повинно мене страхати, знаю бо, що він все зробить, що тільки є в його силі, щоб мене увільнити.

З очима втягненими в землю вона душею пережила цілу останню годину, а серце її було радісно, бо побачила свого любка, бо він був близько коло ньої, бо може вже незадовго спічне на його грудях й тоді не обавлятись ніякої небезпеки.

Серед таких думок час втікав так скоро, що і не за-
примітила, як гамір на дворі поволи затихав аж і зовсім
тишина кругом запанувала.

В наслідок зворушення кров скорше кружила в її бюч-
ках — нараз якась тривога ньою заволоділа. Зірвалася
скоро із сидження й кілька разів перейшла ся по кімнаті.

Знала свою вязницю і знала, що майже нікому з зовні
неможливо дістатись до ньої, бо нечислена скількість
очий стереже її тут.

— Ні, ні — шепотіла в розпуці — хочби Роберт на-
віть хотів, він не зможе сюди дістати ся й звільнити ме-
не. Ах, Боже — додала із жалем — що станеть ся зі
мною, не знесу я тої вязниці й життя в безнастанній трі-
возі!

Станула при вікні й вдивила ся в темряву. Поява ми-
лого розбудила у ньої любу надію, а однак після розва-
ги дійшла до переконання, що ратунок був майже немож-
ливий.

Занята своїми думками, вона навіть не звернула ува-
ги, коли втворили ся двері і до середини увійшов Саїд
паша.

— Ільоно — де ти? — дав ся чути його голос. —
Шукав я тебе скрізь й тривога сбняла моє серце. Аллахо-
ви хай буде подяка від мене, що ти щасливо вийшла із
того нещастя — ах, який же я щасливий, переконавши ся,
що мій жах був зовсім безпотрібний!

Наблизив ся до ньої, вхопив її тремтячу руку й по-
крив гарячими поцілунками.

Коли проміне світла впало на його лице, Ільона за-
тремтіла та зі страхом впила ся в нього очима.

— Бійте ся Бога — як ви виглядаєте — ви бліді, наче
смерть! — кликнула зі страхом й мимоволі відсунула ся
ще далше від нього.

— Ви, пане, хорі — мусите доконче випочати! Ах —
що я бачу — крикнула перестрашена — на чолі, під во-
лосем, у вас є рана?

Паша діткнув рукою болюче місце і стиха зойкнув.

— Ах — —се ніщо, я навіть не звернув уваги на ту
рану. Але тепер відчуваю, що зачинає мене печи — чорню
робить ся мені перед очима — дійсно, мушу піти випоча-
ти.

Непевним ходом поступив вперед і впав на крісло. Ільона гляділа на нього бліда й стривожена — був дуже а дуже блідий. Певно якась спадаюча кроква зранила його, а се підорвало й так невеликі його сили.

— Пане — прошу вас, підіть положити ся! — сказала лагідним голосом. Паша здригнув ся і глянув на неї дивно якомсь палаючим поглядом.

— Так — відчуваю, що кров в моїх бючках кружить скорше — відчуваю, що слабну — твоя правда, Ільоно, піду положити ся, може мені стане ліпше.

Підняв ся звільна, приступив до Ільони й, поки вона змогла уступити, устами діткнув її чола.

— Будь здорова, моя прекрасна, біла рожечко — до побачення! Завтра, як тільки троха прийду до сил, прийду сюди, щоб натішити ся тобою, ти бо є сонцем мого життя!

Непевним ходом вийшов з кімнати, а коли вже двері за ним замкнули ся, Ільона відітхнула з полекшою.

Слава Богу — знова остала самою і може вже без перешкоди думати про Роберта і з ним лучити всю надію на будуче.

Висилена тим новим зворушенням вона впала на отоману, спираючи голову на руку. Навіть не звернула уваги на се, коли увійшла невістьниця, поставила їджене і напій, а притім цікаво почала її приглядати ся; її думки все ще були при милому, котрий тепер і в день і в ночі буде роздумувати над тим, щоб знайти для нього дорогу до свободи. Було вже пізно в ніч, а вона все ще й не думала про те, щоб лягати спати.

— Ах, Боже — щоб йому тільки вдало ся освободити мене — шепотіла із що-раз більше змагаючою ся тривогою — коли буду вже при ньому, здобуду знова супокій.

Боже милосерний — що я вже витерпіла в останніх часах, мучена вічно несупокоєм — ах, як горячо бажаю супокою при його боці!....

Тимчасом в палаті всі вже полягали спочивати й ніщо не перебивало загальної тишини. Нараз, мимо того, що хоч вся була занята своїми думками, Ільона почула тихий, ледво чутний шелест.

Перестрашена підняла ся — серце її трівожно почало бити.

Ради Бога — що се значить — чи би може паша....

На саму згадку про нього кров сціпилась в її бючках. Широко втвореними очима вдивилась в двері, сподіючись в них побачити ненависного пашу.

Але паша не прийшов, зате почула шелест з другої сторони, а коли мимоволі звернулась у той бік, з криком відскочила взад, побачила бо перед собою якусь дивну статть, що в першу хвилю видала ся її духом.

В який спосіб вона дістала ся до тої кімнати?

При слабому світлі лампочки не могла розпізнати чертів лица, тимбільше, що воно було старанно закрите.

Ільона стояла, тремтячи всім тілом й не будучи в силі навіть голосу добути із себе.

По хвилі почула голос, якого звук видав ся її якимсь знаким, але не зрозуміла значіння, бо була се мова Арабів.

Дивна та статть, бачучи, що Ільона її не розуміє і не пізнає, скоро відкрила лице й тепер доперва Ільона пізнала Надію, невільницю, якій жите вона випрохала у паші.

Відітхнула зі значною полекшою. — Славити Бога — з тої сторони не потребує вже обавляти ся нічого. Мимоволі поступила вперед і вдивившись трівожним поглядом в невільницю, спитала:

— Що маєш мені сказати? Пощо ти прийшла сюди?

Забула, що невільниця не розуміє ні слова з того, що говорила до ньої та що взагалі тяжко буде її порозуміти ся із ньою.

В той же час Надія добула з кишені лист й подала його Ільоні. При тому робила якісь дивні горячкові рухи й оповідала довгу історію, з чого Ільона не розуміла ні словечка.

Тільки що глянула Ільона на адресу, як із уст її добув ся придавлений виклик радості.

— Від нього — се Горго писав — Богови хай буде подяка — остаточно є якась вістка!

Невільниця з усмішкою кивнула головою й робила перед Ільоною дивні знаки, котрих та не була в силі зрозуміти. Але вона на се вже й не звертала ніякої уваги а

підійшла з тим письмом до лямпочки. Люба усмішка прикрасила її личко — були се кривульки писані Горгом, які пізнала ізразу на перший погляд.

Коли роздерла коверту, з початку так її мигтіло перед очима, що не могла відчитати писання.

Горго писав в імені Роберта, який її просив щоб не теряла надії й не падала на душі.

„Ми вже обдумали спосіб — читала у листі — другої ночі ждати мемо під угловим вікном. Яким способом дістанеш ся в ночі до того вікна, се мусимо тобі оставити, може Надія буде в силі своєю порадою тобі допомогти. Завтра, в 11 годині в ночі, будемо напевно тебе виждати з човном, а Надія враз із тим письмом подасть тобі шнурок, котрий тоді спустиш з вікна, щоб ми могли до нього прив'язати драбинку. Коли вже будеш із нами в човні, тоді вже не буде небезпеки і ніяка людська сила не зможе тебе від нас забрати.

Будь відважною й сильною, вскорі вибе година твого звільнення, незадовго побачимо ся”.

Горячі сльози пустилися з її очей, коли скінчила читати. Опісля притиснула рукою сильно бюче ся серце.

— Мій Боже, мій Боже — який прямо божевільний намір! Він хоче прийти сюди, він хоче мене увільнити — ще не можу того гаразд зрозуміти. Ах — се за велике щастє!

Коли йому вдасть ся — додала скоро, жевріючим оком відивившись в даль — коли мене увільнить і я знова буду під його опікою — ах, що за щастє буде тоді для нас обоїх!

А коли се не вдасть ся — коли його доглянуть і заляпають — Боже милосерний — тоді й він пропаде!

Врешті тривога уступила місця тихій та дорогій надії. Не хотіла сумнівати ся, не хотіла наперед вже тратити надії — тому силою вмавляла в себе, що підприємствє її милого мусить ся удати.

Коли сховала лист, наблизила ся до невільниці а та, серед різних рухів та незрозумілих слів, подала її міцний шнурок, про який Роберт згадував у своїому листови.

— Дякую тобі! — сказала, знова забуваючи, що Надія не розуміє її мови, але щасливий вираз лица Ільони, самий про себе много висказував. Під впливом вдяч-

ности, Ільона витягнула руку до невільниці, яку вона з радістю вхопила й покрила поцілуями, потім же впала на землю й поцілювала крайочок спідниці своєї добродійки.

Ільона підняла її, добродушно погладила по личку і промовила кілька слів, яких лагідний звук незвичайно ушасливив Надію.

Ільона знова задумала ся й журба осілась у ньї на чолі. Яким способом дістанеть ся завтра до вказаної Робертом у листі кімнати. Палати чейже зовсім не знає, не знає також про котру саме кімнату милий зпадує.

А коли не зможе дістати ся туди, то цілий плян Роберта пропаде. Та в туж мить Надія, наче прочуваючи її думки, взяла Ільону за руку й потягнула за собою до вікна, втварила його й через крату вказала в напрямі вуглової кімнати а опісля на воду підмиваючу мури палати.

Відтак підійшла до шафи вбудованої в стіну й втварила її, а коли натиснула задню стіну, Ільона не мало здивувалась коли побачила як та заскрипіла а втворившись перед її очима вказали ся вузькі кручені сходи.

На німе візванє невільниці, зійшла за ньою по сходах в долину і знайшла ся в довгому та темному тайнику. Надія знова взяла Ільону за руку і так провела її через цілий тайник а опісля втварила другі двері й обі увійшли до ясно освітленої салі, прибраної із всхідним богатством.

Ільона вдарена осліпляючим блеском подала ся взад, але Надія стиснула її за руку й потягнула до другої кімнати а Ільона з радістю побачила що є се кімната з балконом. Надія потягнула її до вікна та поглядом, в якому відбило ся побідне вдоволенє, вказала на воду.

Ільона зрозуміла її — отже тою самою дорогою вона має слідууючої ночі сюди дістати ся, щоб звідси могла зійти до човна свогого милого. З почутєм невисказаної радості вона стиснула руку невільниці, але в туж саму мить оглянулася зі страхом кругом себе — чи-ж не міг сюди хто небудь зайти і заглянути її присутність?

Невільниця вичитала німу тривогу на личку Ільони й ріжними знаками старала ся дати її порозуміти, що тут не має чого обавляти ся.

Мимо того, Ільона не хотіла довше задержувати ся в освітленій кімнаті, вхопила невільницю за руку й потяг-

нула за собою до дверей.

Вернули тою самою дорогою, а коли вже знайшлись в кімнаті Ільони, вона з вдячністю стиснула руку доброї дівчини, яка з цілою посвятою відвдячувалась їй за виласкування їй життя.

Надія знаками дала їй порозуміти, що вже мусить відійти й просила Ільону, щоб написала відповідь. Дівчина зажурилася й глянула кругом — деж їй дістати куска паперу й олівця, щоб бодай кілька слів написати до милого?

Не могла нігде знайти і тоді приступила до невільниці та сумно потрясла головою.

Та зрозуміла їй й кивнула головою, потім ще раз стиснули собі руки й Надія відійшла. Ільона гляділа за нею розгоряченими очима. — Що за дивна дівчина — в який спосіб знайшла доступ до тої кімнати? Що се за кімната, так ясно освітлена, до котрої то завела її невільниця?

Стиснувши руками палаючі виски, вона змучена впала на крісло і знова різні думки почали напливати їй до голови.

Серце товклося в ту хвилю живіше — роздумувала про слідуючу ніч, яка має принести для неї свободу. Коли вдасться їй завтра незапрімичено дістати до вуглової кімнати, коли намір вдасться а вона знайде її під його опікою — тоді, буде могла вільно відітхнути після стільки днів тривоги та терпіння.

Цілу ніч не могла очий замкнути. Сідала, потім знова зривалася й ходячи по кімнаті все ще роздумувала про слідуючу ніч. Знала добре, на яку небезпеку наражувала себе Надія, вказуючись в палаті паші, котрий під загрозою кари смерті заборонив їй вступ до своєї палати...

— Бідна дівчина — шепнула — коли б я бодай могла винагородити її посвяту. Коби хоч Бог охоронив її, щоб життям сього не заплатила!

Коли блиснув ранок, доперва тоді Ільона відчувала страшне обезсилене й впала прямо на ліжко й на короткий час заснула. Пробудившись, почувала ся досить скріпленою на силах й повна надії вижидала ночі.

І сьогодні також у всьому їй догоджували: на ма-

ленькому столику принесли для ньої найсмачнійші страви, невільниці вижидали від ньої хочби найменшого кивнення, в поспіху виконуючи кожний приказ й певно дивувались в душі, чого то бліда дівчина є так поважною та мовчливою, коли, після їх думки, нічого їй до щастя не бра-оставила.

Несупокій Ільони змагався з кождою годиною. Саїд паша чейже міг прийти кождої хвилі — сьогодні бо нічого ще про нього не чула.

Доперва десь пізно після обіду, появила ся невільниця та ріжними знаками давала її порозуміти, що хоче, щоб Ільона пішла за ньою.

Незмір-на тривога стиснула серце Ільони — куди та служниця хоче її завести?

Отягаючись пішла за служницею, роздивляючись боязливим кругом себе, щоб затишити собі дорогу, куди її вели.

Невільниця провела її через многі кімнати й остаточно спинила ся перед одними дверми. Ільона затремтіла — із середини почула голос паші.

В ту-ж мить роздвоїла ся заслона й слуга рухом руки попросив її увійти до середини. Проступивши поріг, побачила Саїд пашу, блідого наче смерть, лежачого на ліжку, який із тугою витягнув до ньої руку, промовивши тихим голосом:

— Знаю про се, що мій вид страхає тебе, моя прекрасна, біла рожечко, мимо сього однак я приказав тебе прикликати, бо серце моє майже завмирає із туги за тобою.

Відчуваю се, що я хорий, дуже хорий, може Бог, до якого ти молиш ся, а якого ми називаємо Аллахем, почислив вже дні життя мого і я вскорі вже піду до своїх батьків.

А однак я щасливий — додав, в захваті вдивляючись в бліде личко дівоче — що ти послідні дні мої проясниш своєю присутністю, що бодай ти ще остала соняшним промінчиком мого життя.

Рухом руки попросив її, щоб сіла на кріслі побіч ліжка, а взявши її дрібоньку ручку у свою руку, зворушеним поглядом вдивлявся в її очі.

— Дотепер ще я не знав такої жінчини, як ти! —

шепотів знова. — Тебе я кохаю зовсім инакше, як другі жінки, в тій любові є щось святого — прямо не можу собі здати з того справи, якого вона роду, знаю однак, моя бліда рожечко — що мусівби я вмерти, колиб ти мене оставила.

Ільона з легким дрощем спустила голову в долину; нараз бо пробудило ся у ньої глибоке милосерде до нього — зрозуміла, що чоловік сей почував ся серед своїх богатств самотним та нещасливим, та що самотне його серце цілком пристало до її серця, а тепер — може вже найближшої ночі гіркий завід його стріне — вона відійде від нього раз-на-все і він вже її більше ніколи не побачить!

Ся думка, получена із глибоким милосердем, спричинила, що Ільона похилилась над ним і погладивши рукою боязливо по його чолі, промовила:

— Пане, ви дуже чорно на все дивитесь — кріпите ся, Бог вам верне здоровле! Ви-ж ще молодий, жите всміхаєть ся до вас — моліть ся, пане, до свого Бога, щоб вам скоро ваші сили повернув!

— Коли б я се зміг! — добулась із його уст скарга — якже щасливим я-б тоді почував себе. Я-б тебе почитав й славив як яку найсвятійшу річ, любив би цілим жаром свого серця й ще раз хотівби зачати моє жите.

Але на жаль, відчуваю, що се звідлива надія, що моє жите вже на дні почислене!

Скоро відвернув ся в бік, а Ільона зачула тихий та болючий стогін. Нараз він здрігнув ся а звертаючи до ньої своє бліде лице шепотів з тривогою:

— Але що станеть ся з тобою, коли я умру? Я вважав тебе як яку святість — а тоді трийдуть, заволодуть тебе до иншого гарему, де самотно, може без любови проплачеш молодість свою.

Ні, ні — додав поквапно — постараю ся о се, щоб ти була вільною, коли я видам із себе свого духа й прикажу, щоб тебе відвезли до твоєї вітчизни!

Ільону зворушила його добросердність. Жалувала нещасливого чоловіка, що хоч будучи властителем так великої та багатой палати, на ділі не мав ні одного вірного, люблящого серця.

Розповідай мені про свою північну вітчизну! — по хвилі просив благаючим голосом. — Знаю, що там ти не-

режила щасливі дні, бо у вас є все инакше, як у нас, й ви також є більш щасливі від нас.

Ільона отяжіло спустила голову, тяжко ставало їй на серцю, вона дізнавала стільки різних почувань, а тут — приходилось їй говорити до нього, про річи зовсім байдужі для нього в ту хвилину, говорити лиш тому, щоб його забавити.

Побідила однак над собою; розказувала йому про свою північну вітчину, про село своє рідне, а хорий слухав її співучого голосу з примкненими очима.

— Остань коло мене — промовив шепотом, коли вже скінчила — остань в сусідній кімнаті, щоб я міг тебе закликати, коли знова обійме мене тривога, а відчуваю, що мій кінець вже наближається.

Ільона жахнулася. Чи справді так бути може — чи дійсно смерть паши наближається?

Коли вона так із здавленим серцем приглядалась йому, хорий замкнув очі й заснув. Хвилину ще стояла коло ліжка хворого, але потім тривога її обняла, тож скоро увійшла до другої кімнати, щоб там бодай із своїми думками остати на самоті.

Так прийшла нічка. Кілька разів хорий кликав її по імені, а тоді вона тихесенько всувала ся до його кімнати й холодною рукою гладила розпалене його чоло, а він всміхав ся з вдоволення.

— Нехай тебе Аллах благословить за потіху, яку мені приносиш! — говорив із вдячності.

Так минали години, одна за другою. Лікар кілька разів приходив до хворого, хотів дещо зарядити, але паша приймав його поради байдужно махнувши рукою, немов вже зовсім був готовий на смерть.

Для Ільони було дуже прикро перебувати поблизь чужого чоловіка, на якого лици відбило ся вже пятно смерті. А крім того тривога, чи вдасть ся їй намір втечі, її дуже нернувала.

Коли вже ніч наступила, паша став несупокійно кидати ся на ліжку й горячкував. Говорив про минулі дні, коли ще був здоровий та веселий, а в його словах пробивала ся туга за правдивим, тихим щастем. Проживав в оточенні багатств, міг дозволити собі на заспокоєне кожного бажання — але правдивого щастя не знайшов й

доперва в останніх днях пробудилось у нього почування висшого щастя.

Означена година що-раз то наближала ся. Ільона в розсіянню слухала горячкових оповідань хорого, та в той же час її думки бігли вже вперед до любого, що в ту пору мусів вже бути близько, вижидаючи її.

В думці не раз вже переходила дорогу, яку мала перебути. Найперше хотіла вернути до своєї кімнати, щоб забрати звідтам шнур, а опісля закритими дверми дістатися у тайник, що вів до углової кімнати з бальконом.

Ось вже наспіла остаточна пора. Коли Ільона піднялася з місця, щоб крадьком висунути ся, почула із сусідньої кімнати голос паші.

— Ходи сюди, ходи, моя біла рожечко! Положи свою холодну ручку на мойому розпаленому чолі, бо знова тривога обнімає моє серце — принеси мені супокій! — кликав паша тремтячим голосом.

Не могла оперти ся тому проханню; здавало ся їй, що се є її обов'язком зробити йому ту послідну прислугу; не могла чейже гнїватись на нього — що ж бо він злого їй зробив. Що кохав її — се чейже не є великою провизтою!

Тихесенько підійшла до ліжка паші й положила йому руку на чоло, а тоді лице хорого прояснило ся.

— О — як се гарно тепер вмирати — ти втвораєш мені небо, Ільоно. Дай Боже щоб ти була колись дуже щасливою — та щоб віднайшла чоловіка, котрого серце твоє покохало — а тоді розкажи йому про мене й скажи, що я й за нього молив ся.

За хвилину вже знова його думки попутали ся; говорив по турецьки якісь незрозумілі для нього слова й знова почав кидати ся неспокійно.

У Ільони серце товкло ся, прямо вривалось; вона вже довше не повинна зволікати, мусить вже його лишити, хоч жаль їй було відмовити помираючому сеї послідної потіхи. Ще раз похилила ся над ним, глянула в бліде лице його й тихесенько прошепотіла:

— Спи тихесенько!

Чи паша почув її слова? Втворив нагло очі й глянув на неї так жалісно, що дівчина аж затремтіла.

— Ільоно, ти йдеш від мене?! О, Аллах, Аллах, і я маю вмерти без тебе?

Зворушене́ було за велике для нього — він зойкнув з болю й без тямки впав на подушки.

Тепер Ільона не могла вже довше зволікати, ходило тут о її свободу — вона мусить вже відійти. В останнє глянувши на хворого вона непевним ходом звернула ся до дверей. Зібравши всю силу думки вона йшла тою самою дорогою, куди пополудни вела її невільниця, а коли остаточно станула перед дверми своєї кімнати, зітхнула з полекшою.

Але тільки втворила двері й переступила поріг — станула, наче вкопана, а очі її розширили ся в незмірному страху — на ліжку заглянула якусь спячу жінчину.

Мимоволі притиснула рукою голосно ковтаюче серце — колиб вона так збудила ся... колиб наробила крику — всеб тоді пропало.

Хвилию стояла непорушно із запертим віддихом, потім тихесенько посунула ся по м'ягкому килимови до вази, в якій заховала шнурок, сховала в кишеню й наблизила ся до шафи, де був скритий вхід до тайника.

Підчас того все вважала на спячу жінчину, тремтячи всім тілом зі страху, щоб вона не збудила ся.

Перекрутила ключем й відомкнула двері; вони рипнули, а в туж мить спяча схопила ся із ліжка. Ільона скоро всунула ся до шафи і потиснула гузик. Відсунула ся задня стіна й перед нею вказали ся вузкі кручені сходи.

Зійшовши в долину, у темний тайник, вона пристанула задихана й наслухувала, чи та жінка, на горі, не наробить крику й не поспішить за нею. Але ніщо не заколочувало супокою — Ільона відітхнула з полекшою й пішла далше.

Коли по хвилі втворила двері до першої кімнати, знова затремтіла із тривоги — тепер та кімната не була освітленою й панувала там цілковита темнота.

Серце у неї сильно товкло ся. Хвилию стояла на порозі й старала ся прозріти темноту, потім доперва пошукала за дверми, що вели до другої кімнати. Ввійшла туди але бояла ся втворити вікно, щоб знова не наробити стукоту. Приперла ся до стіни, стараючись найперше заспокоїти свої нерви.

Коли її остаточно се вдало ся осягнути, вона осторожно втворила вікно й глянула в долину.

Понизше, на воді, доглянула колибаюче ся човно, а в ньому двох людей, яких лица не могла заглянути, бо на головах мали широкі крисані. І вони її також добачили.

Придавлений голос Роберта долетів до її ух й потряс цілою її постатю.

Тремтячою рукою спустила в долину шнурок, до кінця якого Блюм прив'язав драбинку.

На даний знак Ільона витягнула драбинку до гори й прив'язала її до рами вікна.

Блюм спробував, чи вона міцно держить ся, а тоді Ільона вилізла вікном із кімнати й обережно почала спускати ся в долину.

Вже на половину драбини спустила ся, коли се долетів до її ух крик та гомін.

Жахнула ся й глянула в гору, а там побачила, як в ясно освітленій кімнаті, де лежав паша, темні тіни на всі сторони ворушили ся.

Колиб могла була заглянути до тої кімнати, вид сей був би її немало зворушив.

В якийсь час, після виходу Ільони, паша вернув до свідомости й благаючим голосом кликав її по імені. А коли не являда ся, хорий підняв ся стрівожений, а по хвилі на його крик збігла ся прислуга.

— Де є моя солодка, біла рожечка? — Закличте мені сюди Ільону! О, Аллах, Аллах, чейже вона хиба не поставила мене?!

Слуги вбігли до сусідної кімнати, але не знайшли там Ільони. Коли вернули до свого володаря, він із застрашених лиць вичитав, що зовсім не помилив ся в своєму підозріню. В одну мить страшно змінив ся.

— Ільоно, Ільоно — де ти? — скричав й впав на підлогу.

Коли дівчина сходила в долину по драбинці, паша вже не жив.

Блюм з горячковим несупокоєм глядів в гору, на улюблену свою дівчину. Серце у нього майже зовсім перестало бити на хвилину, коли витягнув рамена, щоб вхопити ними спускаючу ся дівчину.

— Ільоно, дорога, Ільоно! — кликнув радісно і вхопив в обняте тремтячу дівчину.

Зворушена дівчина майже без тямки спочила на грудях Роберта — божеський супокій вступив в її душу, коли знайшла ся при ньому й почула його голос. Зітхнувши в полекшою, глянула в радіюче лице Горго і мовчки витягнула руку до нього.

— Хай Богу буде слава — сказав Роберт, піднявши в гору, до неба, мрійливі свої очі — що наш намір повів ся! Ах, Ільоно, колиб ти знала, що я в останніх часах витерпів, що приходилось мені прямо збожеволіти... ах, журба за тобою доводила мене до розпуки.

Ільона, всміхаючись крізь сльози, притулилась до його грудий.

Се вже проминуло, Роберте; при Божій помочі я знова з тобою й тепер вже нас ніщо не розлучить, хиба — смерть одна!

— Так — смерть одна! — шепотів Роберт а дивний дріщ пройшов цілим тілом — ніщо — хиба смерть одна!

Нараз скрикнув Горго:

— Бій ся Бога, Блюм, втікаймо! Плянь — ось там висунулось човно — видно, в палаті відкрили втечу Ільони...

Не докінчив ще говорити, а вже оба захопили весла й човно мов стріла пігнало по воді.

Ільона сиділа бліда й непорушно вдивляла ся в далечінь, де тепер виринули її вороги.

Тремтячою рукою тримала ся лавки, а уста її шепотіли тихесенько слова молитви.

Коли однак глянула в поважне лице Роберта, обіймив її знова глибокий супокій — під його опікою не мала страху перед ніякою небезпекою.

Але дивна річ — хоч Горго та Блюм так дуже висиливали ся — Турки що-раз то були ближше — віддаль меж човнами що-раз то меншала.

Видячи се Горго закликав страшно й в розпущі почав працювати.

Ільона слідила за кожним їх рухом — хоч намагалась бути відважною й не піддаватись тривозі, однак серце її почало бити ся живійше, коли стрівоженим поглядом міряла віддаль їх човна від турецького.

З турецького човна дались чути голосні накликування.

— Жадають від нас видання Ільони — воркнув Горго тяжко сапаючи з надмірного висилена — прозять нам смертю, коли добровільно не піддамося.

— В ніякому разі — була рішуча відповідь Роберта — мусимо втікнути — хочби мало прийти до борби на смерть і жити!

Се сказавши напружив всі свої сили й робив веслами так, що аж жили виступили йому на чолі. На дармо однак йшов їх труд, вороже човно було все що-раз ближше. Гукнув вистріл, Ільона скрикнула — стрільно пролетіло зі свистом понад її головою.

Крик скаженілости вихопився із Робертових грудий — божевіле обняло його на думку, що вороже стрільно могло позбавити життя Ільону.

В одну мить добув револьвер й вистрілив два рази. Видно не зле вцілив — з турецького човна понеслися дикі крики й вите.

Мимо сього однак не оставили погоні а з кожною хвилиною були ближше утікаючих.

Роберт і Горго тяжко сапали із напруження, хтівши випередити здоганяючих, які вже були зовсім близько.

З турецького човна знова почали накликувати, щоб їм віддати дівчину, загрожуючи смертю — і знагла знова понісся вистріл.

Ільона побачила вогонь і з криком хитнула ся в бік і то так нещасливо, що стратила рівновагу й випала із човна. В першу хвилю Роберт не спостеріг того, доперва хлюпанє води звернуло на себе його увагу. Глянув на місце, де сиділа Ільона, й задеревів зі страху.

РОЗДІЛ LXIV.

ЗА СЛІДОМ.

— Мамо вже темніє, вертаймо до обозу!

Стара жінка, йдучи побіч сильного хлопця покрутила головою невдоволено.

— Із чим мемо вертати до обозу, коли ми майже нічого не назбирали. Колиб ти був не розтратив гроший, які ми дістали за білу голубку, не потреба би було нам тепер жебрати й терпіти голод.

Ільго воркнув кількома гнівними словами. Немило було йому слухати докорів, що пропив і програв гроші.

Нагорода за їх підлу прислугу не принесла їм ніякої користи. Гроші, що отримали від міняйла душ за Ільону, Ільго взяв переховати, а коли стара циганка після кількох днів зажадала частини із них, переконала ся, що їх вже не стало.

Від тоді почали ся сварки mezi матірю та сином, котрий нераз поривав ся бити її. І тепер також йшли побіч себе воркаючи раз-враз із гнівом, бож їм нині зовсім не пощастило. Ходили від хати до хати, але всюди замикали двері перед їх носами. Остаточно голод і змученє стали їм докучати. Аж се Ільго крикнув радісно:

— Мамо — ходім туди, бачиш там велику загороду — богатий чоловік мусить там мешкати — може там бодай що дістанемо.

— Хто знає — воркнула стара. — Чим більше гроший в саквах, тим твердше серце. Скорше бідний pomoже, як богатий, бо бідний знає, що голод, а богатий того не розуміє.

Наблизили ся до загороди, а коли увійшли на подвірє, побачили селянина, що стояв серед гурту парубків коло незвантаженого сінном воза. Селянин, побачивши їх, крикнув грізно:

— А вам чого тут потреба, циганське насіне! Йдіть геть мені звідси!

— Ласкавий пане — сказала стара — Бог вам пощастив цього року й дав богатий збір — вділіть й нам часточку з ваших достатків.

— Ціо, лїнюхів маю ще запомагати?! — крикнув. — Колиб ви всі працювали, то не потребували би жебрати.

— Пане, змиосердіть ся над бідною, старою бабою — дайте нам бодай шматок хліба, бо голод нам доскулює!

— Гони мені звідси сейчас! — кликнув розгніваний господар і вдарив стару циганку батогом по плечах. Крив скипіла у молодого цигана і вже мав кинути ся на хло-

ла, коли се між них впала якась молода дівчина та звертаючись до селянина, кликнула з гнівом:

— Ї не встидно вам підносити руки на сиву жінку? Щож вона вам злого зробила — що прийшла просити о милостиню, ви бете її за се?!

Селянин завстидався, спустив піднятий батіг, а дівчина, звернувшись до циганки й беручи її попід рамя, сказала:

— Ходіть звідсіля — я підведу вас кусень дороги.

І вийшли із загороди, а Ільго, спустивши в низ голову, також йшов за ними.

Стара циганка, глянувши на дівчину, кликнула радісно:

— Я знаю тебе звідкись, дівчино — ти певно також із циганського роду!

— Так — я циганка й тому станула в вашій обороні.

— А з якого ти племені?

— З Бушкового — відповіла дівчина. — Не встигла я враз із другими вибрати ся з Австрії на полудень, то ж доперва пізнійше пішла їх слідом. Я певно булаб із ними получила ся, колиб хвороба не повалила мене із ніг.

— А чи знаєш ти, де вони тепер перебувають? — спитала стара циганка.

— Їх слід аж сюди мене завів.

— Сподію ся стрінути їх невдовзі, бо в половині сього місяця правдоподібно мали наші стрінути ся деь тут не далеко із двома спорідненими племенами!

— Так є! — потвердила Уша. — Вони вже стрінули ся із племенем Арасків, до якого і я належу. Ми розложили обоз враз з вашими, недалеко звідси, якої пів години ходу. Так маємо одну дорогу!

По лиці дівчини пробіг якийсь дивний промінчик. Вона випрямила ся скоро й тремтячим троха голосом спитала:

— Чи стара Урака є ще серед нашого племені?...

— Певно! Тільки що сьогодні я з ньою розмовляла!

У дівчини серце ще сильнійше затріпалось.

— Чи Блюм є також із вами? — спитала майже без віддиху.

Тепер з черги Уша затремтіла. Знова пригадала собі

свої гріхи і страшну погрозу, якою Блюм її прашав.

— Блюм? — зойкнула. — Він ще як в Італії був із ними!

А тепер вже нема його? Скажіть мені, ради Бога, де він тепер перебуває?

Стара шепотіла під носом якісь незрозумілі слова. Питання молодой циганки її нервували.

— Але можу тобі сказати, куди він пішов... він шукає сліду той дівчини з білявим волосем!

— Льйони? — крикнула дівчина в розпуці.

— Чи ти її також знаєш? — спитала Уша поквапно. — Блюм привів її до нашого обозу й прямо дурів за ньою. Коли вона опісля пропала, то він нас всіх мало не побивав. Зараз же подав ся за ньою з другом своїм, Горгом, і від того часу ми його більше не бачили!

В молодой дівчини закрутилось нагло в очах й вона вловила ся пня дерева, щоб на землю не впасти.

— Геть звідси — за ньою — за ними. — вихопилось в розпуці з її уст. — О, Боже, і знова надармо надіялась, що зйду ся із ним! Він все ще її любить, ту білу голубку — на кінець світа за ньою побіжить.

Спустила голову і сльози покотили ся по її личку. Запанувала однак над собою, коли заглянула Ільга, що тепер до них наблизив ся та йшла, так на позір спокійно, з боку старої циганки.

Уша слідила її уважно й ломилася собі голову над тим, які то відносини заходять межі ньою а Блюмом.

За хвилю за ними дав ся чути голосний крик.

— Скоро, скоро! — крикнув Ільго, хватаючи стару циганку за рамя. — Мусимо втікати, бо той хлоп із своїми парубками гонить за нами!

Але дівчина станула на місці й не порушила ся.

— Пощо втікати? Чого-ж би він хотів від нас? — спитала.

Якось ненарочно глянула на хлопців киптарик та на стрівожене лице старої й зараз все зрозуміла.

— Ти крав й тому той чоловік гонить за тобою! — крикнула з обуренем а, потягаючи Ушу за собою, додала — сховаймо ся от в тій гущавині.

В. О'КОННОР ВІЛНЬСЬКА.

З РОЗГОНУ.

ВОДЕВІЛЬ НА 1 ДІЮ.

(По Мансфельду-Ленському.)

15ц.

15ц.

Накладом

УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ АКОРД

216 Dufferin Ave.

WINNIPEG, MANITOBA.

ПРИБОРИ

ДЛЯ ДРАМАТИЧНИХ ГРУПТКІВ.

ВОЛОСЄ: біле, сиве, риже, брунат-
не, чорне і руде — фут 20ц

МАСТИКС до ліплення вусів 35ц

ФАРБКИ: чорна, брунатна, тілиста
сива, біла та червона по 30ц

РУЖ, сухий, для дівчат 25ц

РУЖ НА УСТА для дівчат 25ц

ОЛІВЦІ до підчернювання брів, чор-
ний та брунатний по 20ц

ПУДРИ: білий і рожевий по 25 і 50ц

КОЛД КРІМ до змивання лица 60ц

СВІТЛО: червоне, зелене і синє
пачка по 75ц

та ще багато других причаудалів.

Пишіть за всякими драматичними під-
ручниками на адресу:

УКРАЇНСКА КНУНАРНІА

АСКОРД

216 DUFFERIN AVE., WINNIPEG, MAN.

35

-ий СШИТОК СЬОЇ ВЕЛИКОЇ ПОВІСТИ ВИЙДЕ
З ДРУКУ ДНЯ 30-го МАРТА 1923 р.